

บทที่ 6

สรุปผลและอภิปรายผล

การศึกษาแนวทางการนำวัฒนธรรม 8 ชชาติพันธุ์มาใช้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคงอยู่ของวัฒนธรรม 8 ชชาติพันธุ์จังหวัดราชบุรี และเพื่อศึกษาแนวทางการนำวัฒนธรรม 8 ชชาติพันธุ์มาใช้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล (In-depth interview) กลุ่มบุคคล (Focus Group) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ ผู้อาวุโสในชุมชน ตลอดจนเจ้าหน้าที่ทางราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน และประชาชนผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานประเพณีและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ข้อมูลพื้นฐาน วัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณี และวิถีชีวิต ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดราชบุรีเป็นอย่างดี

ผลการศึกษา

จังหวัดราชบุรีตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ และหลักฐานทางเอกสารบ่งบอกถึงความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนานนับแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ในช่วงประวัติศาสตร์ระหว่างสมัยอยุธยาจนถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ซึ่งเป็นช่วงที่มีการทำสงครามระหว่างไทยกับพม่า เมืองราชบุรี เป็นเมืองที่มีความสำคัญในทางยุทธศาสตร์ ในฐานะเมืองปราการหรือเมืองหน้าด่านชั้นในด้านทิศตะวันตก เป็นสถานที่รวบรวมระดมพลมาป้องกันพระนครเป็นเมืองที่มีกองทัพประจำพร้อมที่จะร่วมกับทัพหลวงจากราชธานีได้ทันที กอปรกับลักษณะภูมิประเทศที่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำมีความอุดมสมบูรณ์ ดินแดนแห่งนี้จึงเป็นชัยภูมิที่สำคัญสำหรับการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพโยกย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ส่วนที่เข้ามาอยู่เพื่อการทำมาหากิน ทำการค้าขายหรือการโยกย้ายถิ่นฐานอันเป็นผลเนื่องมาจากการเป็นเชลยศึกสงครามและการอพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของพระมหากษัตริย์ไทย จังหวัดราชบุรีมีกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ถึง 8 ชชาติพันธุ์ ประกอบด้วย ชาวไทยพื้นถิ่น ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยเชื้อสายมอญ ชาวไทยเชื้อสายยวน ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง ชาวไทยเชื้อสายเขมร ชาวไทยเชื้อสายลาวเวียง และชาวไทยเชื้อสายลาวโซ่ง (พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติราชบุรี, 2544 หน้า 4171 จาก 46) กลุ่มชนเหล่านี้อพยพมาพร้อมกับวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อที่เป็นดั้งเดิมตามอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ เช่น วัฒนธรรมการแต่งกาย ที่อยู่อาศัย ภาษาพูด การละเล่น

ตลอดจนภูมิปัญญาในการดำรงชีวิต หากแต่เมื่อมาเป็นคนพลัดถิ่น ในสังคมต่างวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้จึงอยู่ในกลุ่มของวัฒนธรรมย่อยภายในวัฒนธรรมหลักของสังคมไทยที่มีสภาพแวดล้อม ปัจจัยการผลิต การเมือง การปกครอง และวิถีทางวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากเดิมที่อาจส่งผลต่อการรักษา รากฐานทางวัฒนธรรมของแต่ละชาติพันธุ์ให้คงอยู่ แต่อย่างไรก็ตามการวิจัยนี้พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์มีการปรับตัววัฒนธรรมของตนให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมหลักในแผ่นดินใหม่ มีทั้งการรับวัฒนธรรมใหม่ และปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมบางอย่างเพื่อให้เข้ากับบริบทพื้นที่ ก่อเกิดการผสมกลมกลืนระหว่างวัฒนธรรม ผวนกับโลกในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ไปอย่างรวดเร็ว กระบวนการโลกาภิวัตน์ และการสื่อสารของมนุษย์ เข้ามามีบทบาทเชื่อมโยงรักทอผู้คนในสังคมท้องถิ่นต่างๆ ทั่วโลกเข้าไว้ด้วยกัน ผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่ อาทิ การสื่อสารผ่านดาวเทียม หรืออินเทอร์เน็ต ซึ่งทำให้ข่าวสารจากมุมหนึ่งของโลกผ่านไปยังอีกมุมหนึ่งของโลกด้วยเวลาอันรวดเร็ว จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นนี้เองที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านประเพณีและวัฒนธรรมของผู้คนในสังคม รวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดราชบุรีด้วย

1. ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาความคงอยู่ของวัฒนธรรม

8 ชาติพันธุ์ในจังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาความคงอยู่ของวัฒนธรรม 8 ชาติพันธุ์จังหวัดราชบุรี จากการสัมภาษณ์เจาะลึก การศึกษาจากเอกสาร และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่างๆ ผู้วิจัยได้แบ่งวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดราชบุรีออกเป็น 3 กลุ่ม คือ วัฒนธรรมที่เคยปรากฏในอดีตมีการจذبบันทึกบอกต่อ แต่ปัจจุบันได้เลือนหายไปแล้ว กลุ่มที่สองได้แก่วัฒนธรรมที่ยังปรากฏอยู่ในปัจจุบันแต่ต้องอาศัยวาระหรือโอกาสพิเศษในการแสดงออก เช่น วัฒนธรรมการแต่งกายที่มีการแต่งเฉพาะโอกาสพิเศษ ในช่วงเวลาปกติประจำวันจะแต่งกายตามสมัยนิยม หรือภาษาพูดที่จะมีการสื่อสารเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ ญาติมิตร เป็นต้น ผู้วิจัยเรียกความคงอยู่ของวัฒนธรรมกลุ่มนี้ว่ามีความคงอยู่แบบหดตัว และวัฒนธรรมที่มีการผลิตซ้ำสืบทอดมาถึงปัจจุบัน เช่น การบริโภคอาหารพื้นถิ่น งานประเพณีสงกรานต์ตมอญ สงกรานต์ลาวเวียง สงกรานต์ของชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง ประเพณีตรุษจีน สารทจีน หรืองานประเพณีผูกแขนเรียกขวัญวันกินข้าวห่อของชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง เป็นต้น วัฒนธรรมเหล่านี้ผ่านการคัดสรรจากสังคม และมีการสืบทอด หากพิจารณาจากภายนอกวัฒนธรรมเหล่านี้ยังคงอยู่ แต่คุณค่าและความเชื่อต่างๆ ภายใต้การปฏิบัติหรือสืบทอด มีการปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลา เทคโนโลยี และความทันสมัยต่างๆ ที่เข้ามากระทบ ตัวอย่างเช่น ประเพณีผูกแขนเรียกขวัญของชาวกะเหรี่ยง เป็นประเพณีที่จัดขึ้นในเดือนเก้า ของทุกๆ ปี ชาวกะเหรี่ยงเรียกเดือนเก้าว่า “หล่าคอก” เป็นเดือนที่คาบเกี่ยวระหว่างปลายเดือนกรกฎาคม ต้นเดือนสิงหาคม เป็นช่วงเวลาที่ฝนตกชุก อากาศเย็น เป็นช่วงที่มีความเจ็บไข้ได้ป่วยมาก โดยเฉพาะไข้มาลาเลีย คนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงเชื่อว่าความเจ็บป่วยเกิดจากการที่คนกะเหรี่ยงได้ทำผิดกฎระเบียบ ข้อห้ามของบรรพบุรุษ หรือถูกผีป่า ผีน้ำ เจ้าที่เจ้าทาง เจ้าท่า เจ้าทุ่ง และวิญญาณที่เร่รอนรบกวน จุดประสงค์ของการเรียกขวัญ ก็เพื่อให้

ลูกหลานอยู่สุขสบายปราศจากโรคภัยไข้เจ็บมีความสุขความเจริญมีอายุยืนขวัญยืน ผลจากความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและความก้าวหน้าทางการแพทย์ทำให้แนวคิดเกี่ยวกับการเจ็บไข้ได้ป่วยของคนในสังคมเปลี่ยนไป แต่ประเพณีนี้ยังมีการสืบทอดโดยมุ่งเน้นคุณค่าไปที่การรักษาทางจิตวิญญาณ การให้กำลังใจ และเป็นงานประเพณีที่เปิดโอกาสให้ลูกหลานชาวกะเหรี่ยงที่ไปทำงานต่างถิ่นได้กลับมาเยี่ยมบ้านเป็นพื้นที่และโอกาสที่ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงได้แสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนเอง งานประเพณีนี้จึงเป็นกลไกสำคัญในการสืบทอดสืบสานวัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่

สภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดราชบุรี อธิบายในมิติของช่วงเวลาพบว่า จังหวัดราชบุรีได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์มาจนถึงปัจจุบัน ในแต่ละยุคสมัยของการพัฒนาประเทศได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และความเป็นอยู่ของชุมชนเป็นอย่างมาก เมื่อสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปย่อมส่งผลให้ระบบความเชื่อ และประเพณีมีการปรับเปลี่ยนไปตามบริบทและสภาพแวดล้อม ผู้ให้ข้อมูลในชุมชนมีความเห็นที่สอดคล้องกันว่าปัจจุบันความเป็นอัตลักษณ์ดั้งเดิมทางชาติพันธุ์ลดลง มีการเปิดรับเอาวัฒนธรรมอื่นๆ เข้ามามากขึ้นเนื่องจากความเจริญก้าวหน้าและการพัฒนาในด้านต่างๆ รวมถึงการอพยพย้ายถิ่นฐานของคนในพื้นที่ออกไปสู่ภายนอก ไม่ว่าจะเป็นการที่ต้องออกไปศึกษาเล่าเรียน การประกอบอาชีพ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในหลายด้านไม่ว่าจะเป็นทางภาษาความคิด ค่านิยมต่างๆ อีกทั้งภายในพื้นที่เองมีการอพยพของคนภายนอกเข้ามาสู่พื้นที่ ทำให้ลักษณะของวัฒนธรรมชุมชนเป็นวัฒนธรรมผสม กลุ่มคนที่อพยพเข้ามาใหม่ไม่ใช่คนพื้นที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นจึงไม่สนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมและสืบทอดวัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่น เหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หากเมื่อพิจารณาถึงภาพรวมของวัฒนธรรมประเพณีในรอบปีของกลุ่มชาติพันธุ์จังหวัดราชบุรีที่ยังคงมีการปฏิบัติและสืบทอดพบว่า มีงานประเพณีที่สำคัญดังตารางที่ 6.1

ตารางที่ 6.1 แสดงงานประเพณีในรอบปีของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดราชบุรี

เดือน	ประเพณี	ชาติพันธุ์
มกราคม	ขึ้นปีใหม่	ทุกชาติพันธุ์
	ประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าวและลงแขกนวดข้าว	มอญ
	ปาดตงช้างเผือก เช่น ไหว้ผีเรือน ผีบรรพบุรุษ	ไทยทรงดำ
กุมภาพันธ์	ตรุษจีน	จีน
	ทำบุญวันมาฆบูชา และพิธีจองโเฮ่ต่าน	มอญ
	บุญข้าวจี (เผาข้าวหลาม ทำบุญกลางบ้าน)	ลาวเวียง
	เผาข้าวหลาม	เขมรลาวเดิม

ตารางที่ 6.1 ต่อ

เดือน	ประเพณี	ชาติพันธุ์
มีนาคม	พิธีเสนเอือน(เสนเรือน)	ไทยทรงดำ
	ตรุษไทย ทำบุญตามเทศกาล	เขมรลาวเดิม, ไทยพื้นถิ่น
	ทำบุญส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ (กวนข้าวเหนียวแดง)	ไทยยวน
เมษายน	แข่งม้ง	จีน
	สงกรานต์ ลักษณะของการจัดแตกต่างกันตามชาติพันธุ์ เช่น	ทุกชาติพันธุ์
	ไทยพื้นถิ่นมีการหลวงปู่โพนหัก ลาวเวียงแห่ดอกไม้	
	สักการะหลวงพ่อกวนวัดแจ้งเจริญ (เหยียบหลังกะเหรี่ยง)	
	สงกรานต์ข้าวแช่ มอญ ไทยทรงดำ เอ็นกอนฟ่อนแคน เป็นต้น	
พฤษภาคม	ไหว้ต้นไม้	กะเหรี่ยง
	พิธีเสนเอือน (เสนเรือน)	ไทยทรงดำ
	เลี้ยงผีเอือน ผีปู่ย่า ตาข้า	ไทยยวน
มิถุนายน	เทศกาลขนมจ้าง	จีน
กรกฎาคม	เข้าพรรษา ทำบุญสลากภัต	เขมรลาวเดิม , ลาวเวียง
	แข่งสะเด็ง	กะเหรี่ยง
	ประเพณีตักบาตรเข้าพรรษา	ไทยพื้นถิ่น มอญ
สิงหาคม	ผูกแขนเรียกขวัญกินข้าวห่อ	กะเหรี่ยง
	สารทจีน	จีน
กันยายน	สารทไทย (กวนกะยาสารท)	เขมรลาวเดิม
	สารทลาว (แก้วข้าว)	ลาวเวียง
	ตำข้าวเหนียวทำขนมตักบาตร ตักบาตรน้ำผึ้ง	มอญ
	เทศกาลกินเจ	จีน
ตุลาคม	เทศกาลไหว้พระจันทร์	จีน
	ออกพรรษา	ทุกชาติพันธุ์
พฤศจิกายน	ลอยกระทง และ ลอยกระทงสาย ของชาวมอญ	ทุกชาติพันธุ์
ธันวาคม	ตำข้าวเม่าไหว้พระ	มอญ
	เทศกาลส่งท้ายวันขึ้นปีใหม่	ทุกชาติพันธุ์

ที่มา : จากการสัมภาษณ์และ หนังสือ คนราชบุรี 2552 หน้า 208

2. ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางการนำวัฒนธรรม

8 ขาดิพันธุ์มาใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ผู้ให้ข้อมูลเสนอแนะแนวทางการนำวัฒนธรรมมาใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวมุ่งเน้นไปที่วัฒนธรรมหรือประเพณีที่มีการสืบสาน ผลิตซ้ำ มาจนถึงปัจจุบันเนื่องจากวัฒนธรรมเหล่านี้มีวิถีปฏิบัติอยู่แล้วในสังคมไม่ต้องประดิษฐ์หรือสร้างขึ้นใหม่ และควรเป็นที่มีคุณค่า ความหมาย อารมณ์ ที่สามารถเชื่อมต่อนักท่องเที่ยวเป้าหมาย ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลเสนอแนะให้นำวัฒนธรรม 3 ประเภทมาใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ดังนี้

2.1 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยใช้ต้นทุนทางวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง อำเภอสวนผึ้ง ผ่านงานประเพณีผูกแขนเรียกขวัญกินข้าวห่อ (อั้งหมีถ้อง) ประเพณีผูกแขนเรียกขวัญกินข้าวห่อ เป็นประเพณีท้องถิ่นที่ชาวบ้านร่วมกันจัดขึ้นตามธรรมเนียมเป็นประจำทุกปี ประเพณีนี้เกิดจากความเชื่อเรื่องขวัญ โดยเชื่อว่าคนเรามีขวัญประจำกายซึ่งเป็นสิ่งไม่มีตัวตนไม่สามารถมองเห็นได้ มีลักษณะคล้ายจิตหรือวิญญาณ และชอบท่องเที่ยวไปยังที่ต่างๆ บางครั้งเมื่อขวัญออกจากร่างกายไปอาจหลงทางหรือถูกผีจับตัวไว้ ทำให้ไม่สามารถกลับคืนสู่ร่างของเจ้าของขวัญได้ ส่งผลให้เจ้าของขวัญเกิดการเจ็บป่วย มีความทุกข์ หรืออาจถึงตาย ดังนั้นเพื่อให้ขวัญได้กลับมาอยู่กับร่างกายและหายเจ็บไข้จึงได้มีการจัดพิธีการผูกแขนเรียกขวัญขึ้น การผูกข้อมือผู้เฒ่าผู้แก่จะใช้ด้ายสีแดงที่เตรียมไว้ ผูกแขนให้กับผู้ร่วมพิธีพร้อมกับกล่าวคำเรียกขวัญเพื่อเป็นการมัดขวัญไว้ไม่ให้หนีหายไปคำเรียกขวัญจะเป็นคำอวยพรให้กับเจ้าของขวัญมีความเจริญรุ่งเรือง โดยจะกล่าวถึงแต่เรื่องที่เป็นมงคลซึ่งความหมายโดยนัย นอกจากจะเป็นการผูกขวัญให้อยู่กับตัวแล้ว การผูกแขนยังเป็นการสื่อความหมายถึงความผูกพัน ความเอื้ออาทร การให้กำลังใจกับเจ้าของขวัญ ปรัชญาและความเชื่อนี้ว่ามีความสอดคล้องกับความเชื่อของคนไทย โดยมองว่าเป็นกระบวนการรักษาโรคทางด้านจิตใจ สำหรับคนที่ต้องการกำลังใจ โดยเฉพาะในยามที่รู้สึกไม่มั่นคง ยุ่งยากหรือประสบปัญหาที่ส่งผลกระทบต่ จิตใจ หากมองในแง่วัฒนธรรม และความเชื่อของคนในสังคมไทยแล้ว การผูกแขนการเรียกขวัญหรือบางพื้นที่เรียกการสู่ขวัญถือว่าเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของชาวไทยที่มีการสืบทอดมาอย่างยาวนาน บ่งบอกถึงองค์ความรู้และภูมิปัญญาในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของกาย จิต และสิ่งแวดล้อมให้ชาวไทยให้อยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข งานประเพณีนี้จึงมีจุดเชื่อมโยงกับนักท่องเที่ยวผ่านความเชื่อเรื่องขวัญ สามารถนำมาใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยมุ่งไปที่การร่วมกิจกรรมผูกแขนเรียกขวัญนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนให้อยู่เย็นเป็นสุข พร้อมกับชมศิลปวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง ในระหว่างพิธีกรรม อาทิ การเล่นแคน ทานอาหารท้องถิ่น ชมศิลปะการแสดงของชาวกะเหรี่ยง หรือร่วมกิจกรรมกีฬาพื้นบ้าน เช่น การแข่งวิ่งโง (แข่งที่ใช้สะพานข้างหลัง) การป็นเสาดกน้ำมัน การทอยสะบ้า และร่วมทานข้าวห่อของชาวกะเหรี่ยง เป็นต้น

2.2 การส่งเสริมการท่องเที่ยวผ่านงานประเพณีสงกรานต์ชาติพันธุ์ ประเพณีสงกรานต์ในประเทศไทยจัดเป็นงานประเพณีสำคัญที่มีการเฉลิมฉลองสงกรานต์กันทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ เป็นเทศกาลที่มีวันหยุดยาวจนกลายเป็นวันกลับบ้านของผู้ใช้แรงงานและเป็นวันหยุดเที่ยวของคนไทย บางกลุ่ม หลายหน่วยงานต่างรณรงค์จัดงานเฉลิมฉลองสงกรานต์และใช้เป็นกิจกรรมดึงดูดให้คนเข้ามาในพื้นที่กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดราชบุรีต่างมีการจัดงานเฉลิมฉลองสงกรานต์ตามความเชื่อและประเพณีปฏิบัติของตนเองไม่ว่าจะเป็นประเพณีสงกรานต์กินข้าวแช่ของชาวมอญ ประเพณีสงกรานต์แห่ดอกไม้ของชาวลาวเวียง หรือประเพณีสงกรานต์ของชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง กราบมัสการหลวงพ่อนวม ณ วัดแจ้งเจริญ เป็นต้น หากนำประเพณีสงกรานต์ของชาติพันธุ์เหล่านี้มาเป็นฐานในการจัดงานสงกรานต์อย่างสร้างสรรค์ หันกลับไปหาคุณค่าดั้งเดิมของงานประเพณี จึงน่าจะเป็นทางเลือกให้นักท่องเที่ยวที่เบื่อหน่ายสงกรานต์กลายเป็นผู้ให้หันกลับมาพิจารณาการเล่นสงกรานต์ชาติพันธุ์ที่มีการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีดั้งเดิมได้

2.3 การส่งเสริมการท่องเที่ยวผ่านวัฒนธรรมอาหารชาติพันธุ์เป็นอาหารพื้นถิ่นที่เกิดจากการเรียนรู้ถึงการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่รอบตัวเพื่อนำมาใช้ในการดำรงชีวิตและสร้างสรรค์ผลิตซ้ำจนเกิดเป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคสิ่งสมกันมาหลายชั่วอายุคน ทำให้เกิดเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยรู้จักนำเอาวัสดุที่มีอยู่ ในท้องถิ่นมาใช้ประกอบทำเป็นอาหาร ด้วยกรรมวิธีที่แตกต่างกันออกไป เป็นอาหารที่มีเอกลักษณ์และรสชาติเฉพาะตัวของแต่ละพื้น ความหลากหลายของชาติพันธุ์ในจังหวัดราชบุรีจึงทำให้อาหารพื้นถิ่นของจังหวัดมีความหลากหลาย หากมีการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านทำอาหารพื้นถิ่นของแต่ละชาติพันธุ์ที่มีความเป็นดั้งเดิมจากเจ้าของวัฒนธรรมเชื่อมโยงกับเส้นทางการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวมาเที่ยวอยู่แล้ว เช่น เส้นทางท่องเที่ยวตลาดน้ำดำเนินสะดวก หรือเส้นทางท่องเที่ยวทางธรรมชาติอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี เป็นต้น

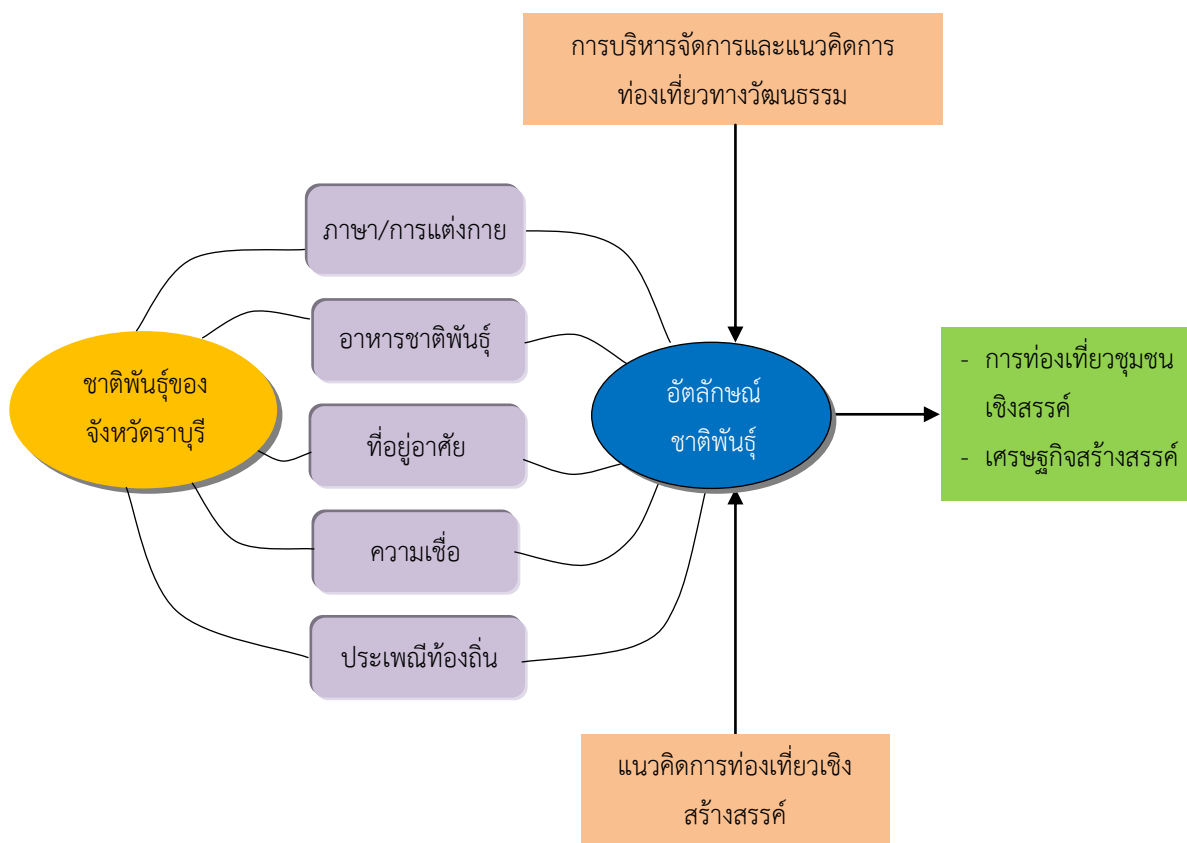
2.4 ส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยแนวคิดการท่องเที่ยวสัมผัสวัฒนธรรมโฮมสเตย์ ซึ่งเป็นรูปแบบของการจัดการท่องเที่ยวโดยแบ่งที่พักอาศัยของเจ้าของบ้านสำหรับให้บริการแก่นักท่องเที่ยว โดยรวมเข้ากับการให้บริการด้านอาหารการนำเที่ยว ซึ่งเป็นการดึงดูดศักยภาพและจุดเด่นของพื้นที่ที่มีความหลากหลายด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวมาเป็นแม่เหล็กดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เข้ามาในพื้นที่ โดยเชื่อมโยงกับการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จัดบริการอาหารที่พัก และการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ๆ ที่เน้นกิจกรรมทางวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส

สรุปผลและอภิปรายผล

1. สรุปผลการศึกษา จังหวัดราชบุรีมีกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ถึง 8 ชาติพันธุ์ ประกอบด้วยชาวไทยพื้นถิ่นเชื้อสายจีน ชาวไทยเชื้อสายมอญ ชาวไทยเชื้อสายยวน ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง ชาวไทยเชื้อสายเขมร ชาวไทยเชื้อสายลาวเวียง และชาวไทยเชื้อสายลาวโซ่ง กลุ่มชนเหล่านี้อพยพมาพร้อมกับวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อที่เป็นดั้งเดิมตามอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ ผ่านช่วงเวลาปรับเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อม และสิ่งกดดันจากทั้งภายในและภายนอก เช่น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เครือข่ายอินเทอร์เน็ต กระแสโลกาภิวัตน์ และระบบการสื่อสารข้อมูล ส่งผลให้หลอมรวมกัน มีลักษณะคล้ายคลึงกัน หลายสิ่งหลายอย่างมุ่งไปหาสิ่งที่เรียกว่า “มาตรฐาน” ทั้งมาตรฐานการครองชีพ มาตรฐานอาหาร มาตรฐานผลิตภัณฑ์เหล่านี้ล้วนส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง ทำให้ความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น (Local identity) ลดลงขณะที่ความเป็นสากล (International) เพิ่มขึ้น คนในท้องถิ่นมีการเปิดรับเอาวัฒนธรรมอื่นๆ เข้ามาปรับประยุกต์ใช้ในวัฒนธรรมของตน รวมถึงการอพยพย้ายถิ่นฐานของคนในพื้นที่ออกไปสู่ภายนอก ไม่ว่าจะเป็นการที่ต้องออกไปศึกษาเล่าเรียน การประกอบอาชีพ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในหลายด้านไม่ว่าจะเป็นทางภาษา ความคิด ค่านิยม อีกทั้งภายในพื้นที่เองมีการอพยพของคนภายนอกเข้ามาสู่พื้นที่ ทำให้ลักษณะของวัฒนธรรมชุมชนเป็นวัฒนธรรมผสมเหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยสรุปแล้วพบว่าสภาพของวัฒนธรรม 8 ชาติพันธุ์ในจังหวัดราชบุรีมีคุณลักษณะที่สำคัญ 3 สถานะได้แก่วัฒนธรรมที่เคยมีหลักฐานการจดบันทึกและได้ยกเลิกการผลิตซ้ำในสังคมไปแล้ว สถานะที่สองคือวัฒนธรรมที่มีความคงอยู่แบบหัตถ์มีให้เห็นได้ภายใต้โอกาสหรือกิจกรรมพิเศษเท่านั้น และวัฒนธรรมที่มีการผลิตซ้ำคงอยู่ในปัจจุบัน เช่นงานประเพณีในท้องถิ่นต่างๆ แต่มีการปรับเปลี่ยนระบบคุณค่า หรือแนวความคิด และรูปแบบการดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

วัฒนธรรม 8 ชาติพันธุ์ในจังหวัดราชบุรี เป็นบ่อเกิดแห่งต้นทุนทางสังคมที่ทรงคุณค่าหลากหลายที่สามารถนำมาต่อยอด เพิ่มค่าทางในทางการท่องเที่ยว ผลผลิตทางวัฒนธรรมหลายชนิดกลายเป็นเอกลักษณ์และสัญลักษณ์ที่สำคัญของจังหวัดราชบุรี เช่น ผ้าจกไทยวน ผ้าทอบ้านไร่ ผลิตภัณฑ์เครื่องทองเหลืองบ้านเขาลอยมูลโคของชาวไทยวน ผ้าทอกะเหรี่ยง ศิลปะการปั้นโอ่งซึ่งมรดกทางภูมิปัญญาของชาวไทยเชื้อสายจีน พิพิธภัณฑสถานพื้นถิ่นลาวโซ่งเขาหัวจิ้ง วัดและสถาปัตยกรรมแบบมอญ ภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับอาหารต่างๆ ตลอดจนงานประเพณีในรอบปีของแต่ละชาติพันธุ์ที่มีการจัดงานเป็นประจำทุกปีอย่างต่อเนื่อง เช่น ประเพณีสงกรานต์ข้าวแช่มอญ ประเพณีตรุษจีน ประเพณีแก้ห่อข้าวของชาวไทยลาวเวียง เป็นต้น วัฒนธรรมเหล่านี้สามารถนำมาใช้เป็นต้นทุนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว หรือใช้ป็นสิ่งดึงดูดใจเพื่อการท่องเที่ยวของจังหวัดราชบุรีได้

2. อภิปรายผล วัฒนธรรมในบริบทของการท่องเที่ยวเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบหลายประการ แต่ละองค์ประกอบมีเสน่ห์ในการกระจายออกไปดึงดูดเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวเข้ามาดูชมศึกษาตามความสนใจ วัฒนธรรมท้องถิ่นที่สามารถพิจารณาได้ว่าเป็นเสน่ห์ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเยือนได้แก่ หัตถกรรม ภาษา ประเพณี เช่น เทศกาล หรือพิธีกรรม อาหารการกิน ศิลปะและดนตรี รวมถึงจิตรกรรม และประติมากรรม ประวัติความเป็นมา ภูมิเขต ศาสนสถาน สถาปัตยกรรมโดดเด่น ในบริเวณนั้นรวมถึงสิ่งๆ ที่การเผยให้เห็นได้อื่นๆ รวมถึงระบบการศึกษา เครื่องแต่งกายและกิจกรรมยามว่าง เป็นต้น จากการวิเคราะห์ต้นทุนทางวัฒนธรรมของ 8 ชชาติพันธุ์ในจังหวัดราชบุรี พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์มีต้นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถนำมาใช้เป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวได้โดยจะอยู่ในรูปแบบของการท่องเที่ยวชาติพันธุ์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม รูปแบบของการท่องเที่ยวเช่นนี้มักจะเป็นการท่องเที่ยวตามความสนใจพิเศษที่มีลักษณะเฉพาะ ความสนใจเบื้องต้นที่ทำให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมการเดินทางดังกล่าวนี้ คือการเฝ้าหาโอกาสที่จะได้สัมผัสกับกลุ่มคนที่มีชาติพันธุ์ และภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากตัวของนักท่องเที่ยวโดยตรงไม่ว่าจะเป็นการเข้ามาพักอาศัยร่วมกับเจ้าของวัฒนธรรม (Home Stay) การรับประทานอาหารท้องถิ่น การชมศิลปะการแสดง การเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น หรือการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก เป็นต้น ลักษณะความสนใจพิเศษเหล่านี้สามารถนำมาพัฒนาเป็นกรอบแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางชาติพันธุ์จังหวัดราชบุรี ดังภาพที่ 6.1

ภาพที่ 6.1 แสดงกรอบแนวคิดการส่งเสริมการท่องเที่ยวชาติพันธุ์จังหวัดราษี

จากภาพที่ 6.1 การส่งเสริมการท่องเที่ยวทางชาติพันธุ์ของจังหวัดราษีตามกรอบแนวคิด มีหลักการในการจัดการท่องเที่ยวทางชาติพันธุ์ที่สำคัญ คือ ยึดความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก ควรทำความเข้าใจกับพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว แล้วจึงบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยใช้ปัจจัยการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ เช่น วิถีชีวิตที่แสดงออกทางภาษา อาหาร การแต่งกาย บ้านเรือน อาชีพ ประเพณีพิธีกรรมท้องถิ่น ศาสนสถาน และสถานที่ รวมทั้งสินค้าพื้นถิ่น การละเล่น และการแสดง เป็นปัจจัยในการบริหารจัดการท่องเที่ยวด้วยวิธีการเชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างประสบการณ์ที่มีค่าแก่นักท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ ตามแนวคิดของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative tourism) ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่มีการเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมนั้นๆ กับนักท่องเที่ยวผ่านการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น (UNESCO, 2006) มุ่งเน้นที่นักท่องเที่ยวกลุ่มที่มีความสนใจเฉพาะ (Niche Interests) และให้ความสำคัญกับประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมและการเรียนรู้เป็นสำคัญ (Rossitza Ohridska-Olson and Stanislav Ivanov, 2010) กิจกรรมการท่องเที่ยวสร้างสรรค์บนฐานวัฒนธรรม 8 ชาติพันธุ์หากได้รับการส่งเสริมต่อยอดพัฒนาจะสามารถนำไปสู่การสร้างเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น (Local identity) และเป็น

ส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative economic) และยังเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการอนุรักษ์และสืบสืบทอดวัฒนธรรมของถิ่น การนำวัฒนธรรมมาใช้ในบริบทของการท่องเที่ยว จึงเป็นการสร้างคุณค่าใหม่ให้กับวัฒนธรรม ซึ่งจะทำให้วัฒนธรรมที่เลือนหายได้รับการฟื้นฟูขึ้นมาในบทบาทหน้าที่ใหม่ ดังข้อเสนอแนะของ รท.พัชโรดม อุนสุวรรณ (25 มิถุนายน 2554) นายกเทศมนตรีตำบลอัมพวาได้ให้ข้อเสนอแนะว่า “วัฒนธรรมที่เริ่มสูญหายเพราะกาลเวลาทำให้คุณค่าของวัฒนธรรมเหล่านั้นเปลี่ยนไป เช่น ต้นหมากเมื่อก่อนมีคุณค่าในด้านการเคี้ยวหมาก เมื่อคนในสังคมไม่กินหมากคุณค่าของต้นหมากจึงลดลง การสร้างคุณค่าใหม่ให้กับต้นหมาก เช่น นำไปเป็นสัญลักษณ์ชาติจะช่วยให้สามารถดำรงความคงอยู่ของต้นหมากได้ เช่นเดียวกับวัฒนธรรมอื่นๆ หากผู้จัดการวัฒนธรรมสามารถสร้างมูลค่าให้กับวัฒนธรรมเหล่านั้นไม่ว่าจะเป็นในด้านใด จะเป็นการทำให้วัฒนธรรมเหล่านั้นคงอยู่และสืบทอดต่อไปได้” จากการรอบแนวคิดผู้วิจัยจึงจัดทำเป็นข้อเสนอแนะเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวดังจะกล่าวถึงในหัวข้อต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาพบว่าจังหวัดราชบุรีมีหลายกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีโดดเด่นในแง่วิถีชีวิต การดำเนินชีวิต อาหาร รูปแบบของสถาปัตยกรรมและงานหัตถกรรมสิ่งทอ เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำบ้านห้วยเขย่ง หรือกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงอำเภอสวนผึ้ง และอำเภอบ้านคา ความโดดเด่นเหล่านี้สามารถนำมาบอกกล่าวเล่าขานกับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเพื่อสัมผัสกับวัฒนธรรมชุมชนผ่านรูปแบบการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ จัดให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ร่วมกับคนในท้องถิ่นอยู่บ้านเดียวกันทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เช่น ทำอาหาร ฝึกงานฝีมือ หรือร่วมงานประเพณีของคนในท้องถิ่นไปพร้อมกับการเดินทางท่องเที่ยวชมสถานที่ต่างๆ ภายในพื้นที่ได้

กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความโดดเด่นทางด้านการทอผ้าและเครื่องแต่งกาย เช่น ผ้าจกของไทยวน ผ้าทอของไทยมอญ ผ้าลายแตงโมไทยทรงดำ และผ้าทอกะเหรี่ยง สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ ด้วยการนำภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมือง มาเล่าขานกระบวนการจนออกมาเป็นผืนผ้าให้กับนักท่องเที่ยวได้ทดลองปฏิบัติหรือ เลือกซื้อหาเพื่อเป็นของฝากของที่ระลึก

กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดราชบุรีที่มีความโดดเด่นทางด้านงานประเพณี เช่น ประเพณีสงกรานต์มอญ ประเพณีแก้ห่อข้าวของชาวลาวเวียง ประเพณีผูกแขนเรียกขวัญวันกินข้าวห่อ ประเพณีลอยกระทง ประเพณีตรุษจีนที่เป็นเอกลักษณ์ที่สามารถนำมาเป็นสื่อทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวภายใน ด้วยการจัดงานประเพณีเพื่อสร้างโอกาสและทางเลือกให้นักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจได้ร่วมงานประเพณีเหล่านี้ เป็นต้น

ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดราชบุรีมีการสรรค์สร้างวัดหรือศาสนสถานต่างๆ และการปฏิบัติตามกรอบความเชื่อและงานประเพณีดั้งเดิมของตน เช่น มีวัดมอญ มีวัดของชาวไทยลาวเวียง วัดและศาสนสถานของชาวไทยเชื้อสายจีน ตลอดจนประเพณีความเชื่อของไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงวัดแจ้งเจริญ วัดหรือศาสนสถานเหล่านี้สามารถนำมาใช้เป็นจุดดึงดูดใจเพื่อจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาได้ เช่น จัดทำเส้นทางไหว้พระเสริมสิริมงคลและร่วมงานประเพณีท้องถิ่นของจังหวัดราชบุรี เป็นต้น

หากพิจารณาถึงสิ่งดึงดูดใจทางด้านการท่องเที่ยวทางชาติพันธุ์ของจังหวัดราชบุรีแล้ว พบว่าโดยตัวผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเองยังไม่โดดเด่นมากนักเมื่อเปรียบเทียบกับสิ่งดึงดูดใจทางด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมวิถีชีวิตตลาดน้ำดำเนินสะดวก แต่วัฒนธรรมชาติพันธุ์ของจังหวัดราชบุรีสามารถนำมาใช้เป็นผลิตภัณฑ์เสริมให้กับผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวหลักของจังหวัด โดยการนำการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ไปเชื่อมโยงกับเส้นทางท่องเที่ยวหลักที่มีอยู่แล้ว เช่น เส้นทางท่องเที่ยวตลาดน้ำดำเนินสะดวก เชื่อมโยงกับการรับประทานอาหารพื้นถิ่นของชาวไทยเชื้อสายมอญหรือการเที่ยวชมวัดขนอนหนังใหญ่ ค้างคาวร้อยล้านวัดเขาช่องพราน ร่วมกับการชมพิพิธภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องมอญ วัดคงคาราม อำเภอบ้านโป่ง เป็นต้น